

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om særlige problemer for øer (initiativudtalelse)

(2012/C 181/03)

Ordfører: **José María ESPUNY MOYANO**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 20. januar 2011 i henhold til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om:

»Særlige problemer for øer«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed, som vedtog sin udtalelse den 7. marts 2012.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 479. plenarforsamling den 28.-29. marts 2012, mødet den 28. marts 2012, følgende udtalelse med 129 stemmer for, 4 imod og 8 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 Øregionerne har fælles karakteristika og fælles særtræk, som konstant gør sig gældende, og hvorved de klart skiller sig ud fra kontinentalområderne. I kraft af artikel 174 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) har øområderne opnået anerkendelse som hjemsted for konkrete ulemper, som kræver særlig bevågenhed. Ikke desto mindre mener EØSU, at det er nødvendigt fortsat at arbejde for vedtagelsen af en passende strategi, som tager hånd om øregionernes særlige behov.

1.2 Efter EØSU's mening er den definition af begrebet »ø«, som anvendes i EU, ikke hensigtsmæssig, og den bør derfor revideres og opdateres i lyset af de nye vilkår i et udvidet EU, som omfatter ømedlemsstater. EØSU har i tidligere udtalelser⁽¹⁾ anbefalet at ændre denne definition og gentager denne anbefaling.

1.3 Migration og problemerne med befolkningsaldring og affolkning er fænomener, som øerne berøres særligt af. Disse situationer kan medføre tab af kulturarv, svækkelse af økosystemerne og alvorlige økonomiske konsekvenser (for beskæftigelsen, de unge osv.).

1.4 Nogle øer er udsat for, at deres befolkning udvandrer til andre mere velstående regioner, andre øer modtager indvandrere, som bidrager til den lokale økonomiske udvikling, mens andre – på grund af deres geografiske beliggenhed – er udsat for en indvandring, som overstiger deres modtagelseskapacitet.

1.5 EØSU mener, at det er absolut nødvendigt at forbedre trafikforbindelserne til og mellem øerne. Eftersom tilgængelighed er afgørende for, at øregionerne kan blive mere attraktive, vil det være nødvendigt at nedbringe omkostningerne ved gods- og personbefordring ved at følge princippet om territorial enhed og forbedre forordning nr. 3577/92.

1.6 Landbrug, husdyrhold og fiskeri, som er en vigtig del af den lokale økonomi og forsyningskilde for hovedparten af fødevarerindustrien, er sårbare på grund af den afsides beliggenhed, bedriftenes ringe størrelse og lave grad af diversificering samt klimaforholdene.

1.7 Dette betyder, at øernes fødevarerindustri står svagt og vanskeligt kan konkurrere med produkter fra kontinentet eller tredjelande, hvilket på sin side svækker primærsektoren yderligere.

1.8 EØSU anbefaler, at den fælles landbrugspolitik behandler øerne som ugunstigt stillede områder på linje med bjergområder ved specifikt at fremhæve økarakteren i forbindelse med finansieringen.

1.9 Der er mange europæiske øer, som har gjort turismen til en vigtig levevej for lokalbefolkningen, hvilket også har stor betydning for bevarelsen af deres identitet, traditioner og kultur- og landskabsværdier. Denne aktivitet har skabt økonomisk vækst, større beskæftigelse og stor diversificering af det økonomiske grundlag via de tjenesteydelser, der er knyttet til turismen. Ikke desto mindre er øernes økonomi blevet alt for afhængig af turismen, hvilket skaber behov for en diversificering i retning af aktiviteter uden for turistområdet, der kan fremme øernes økonomiske udvikling i krisituationer som den nuværende, som turismen påvirkes kraftigt af.

⁽¹⁾ »En bedre integration i det indre marked som afgørende faktor for samhørighed og vækst i EU's områder«, EUT C 27 af 30.2.2009, s. 123, og »Innovation inden for turisme: udarbejdelse af en strategi for en bæredygtig udvikling på øerne«, EUT C 44 af 11.2.2011, s. 75.

1.10 EØSU tilslutter sig Europa-Parlamentets opfordring til, at der – på linje med Kommissionens initiativ til udvikling af en strategi for bæredygtig kyst- og havturisme – udvikles lignende specifikke strategier for øer, bjergegne og andre sårbare områder, jf. Europa-Parlamentets beslutning af 27. september 2011 ⁽²⁾.

1.11 EØSU mener, at øerne har vanskeligheder med at deltage i EU's F+U+i-programmer på grund af deres hjemmemarkeds ringe størrelse og forsknings- og udviklingsstrukturernes begrænsede kapacitet. EØSU anser det også for meget vigtigt, at EU fortsætter med at hjælpe øerne med at udvikle IKT, støtter etableringen af faciliteter til forskning og udvikling og gør det lettere for øernes SMV'er at deltage i F+U+i-programmerne, om nødvendigt også via støtte fra strukturfondene.

1.12 EU's energipolitik i forbindelse med øregionerne bør prioritere øernes forsyningssikkerhed; finansiering af udvikling og gennemførelse af projekter med henblik på energiproduktion med anvendelse af ny teknologi og fornyelige energikilder; og fremme af en effektiv udnyttelse af energi, samtidig med at miljøet og naturen beskyttes.

1.13 Vandmangel, afsaltning af havvand samt andre tekniske muligheder for vandopsamling og vandforsyning bør omfattes af EU's regionalpolitik under hensyntagen til øernes særlige vilkår.

1.14 EØSU anser det for særligt vigtigt, at der udvikles programmer for efteruddannelse specifikt rettet mod øernes arbejdsstyrke inden for forskellige sektorer, men med særlig vægt på turistsektoren, som er et af de aktivitetsområder, der har størst økonomisk betydning i øregionerne. Disse programmer bør finansieres over Den Europæiske Socialfond og Samhørighedsfonden med bidrag fra medlemsstaterne, institutionerne og de socioøkonomiske aktører.

1.15 Uddannelse, erhvervsuddannelse og livslang læring spiller en afgørende rolle i Den Europæiske Unions økonomiske og sociale strategi inden for rammerne af Lissabonprocessen og Europa 2020-strategien. EØSU anmoder om, at der tages højde for de særlige forhold, som kendetegner øregionerne, for at sikre, at der i de nationale strategier tages hensyn til uddannelsesområdet og mulighederne for livslang læring i alle regioner og for alle indbyggere.

1.16 EØSU opfordrer til gennemførelse af tiltagene i Brüggekommunikéet om et styrket europæisk samarbejde

⁽²⁾ Se EØSU's udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om En ny turismepolitik for Europa – verdens førende rejsemål«, EUT C 376/08 af 22.12.2011, s. 44, og Europa-Parlamentets beslutning om en ny turismepolitik for Europa – verdens førende rejsemål (2010/2206 (INI)).

om erhvervsuddannelse i Europa, som er vedtaget af undervisningsministrene i alle medlemsstater og arbejdsmarkedets parter på europæisk plan.

1.17 EØSU anmoder Kommissionen om, at der oprettes en specifik tværtjenstlig gruppe for øer, eller at øerne i givet fald bliver repræsenteret i andre allerede eksisterende tværtjenstlige grupper.

1.18 Kommissionen anmodes om at sørge for, at øregionerne kan nyde godt af specifikke bestemmelser i den nye flerårige finansielle ramme for 2014-2020, og om at disse regioner bliver omfattet af specifikke programmer for regional udvikling, som er bedre tilpassede deres særlige vilkår. Man bør overveje muligheden for at øge niveauerne for EU's medfinansiering på områder af særlig stor betydning for øernes udvikling.

1.19 Når det betænkes, at Europa 2020-strategien vil præge EU's fremtidige tiltag, anser EØSU det for nødvendigt af undersøge, hvilken indvirkning denne strategi vil få på øregionerne, og hvorledes den vil kunne råde bod på de ulemper, som er uløseligt forbundet med deres økarakter.

I betragtning af øturismens sæsonafhængighed opfordrer EØSU Kommissionen og Europa-Parlamentet til at sætte skub i Calypso-programmet for social turisme som anført i EØSU's udtalelse om »Innovation inden for øturisme: udarbejdelse af en strategi for en bæredygtig udvikling på øerne« ⁽³⁾ under inddragelse af arbejdsmarkedets parter, idet dette program kan få indvirkning på turistsektoren og have en multiplikatoreffekt inden for andre erhvervssektorer.

2. Indledning

2.1 Øregionerne

2.1.1 Ifølge Eurostats fem kriterier defineres en ø, som ethvert område, der:

- har et areal på mindst en kvadratkilometer
- ligger i en afstand på over en kilometer fra kontinentet
- har en permanent fastboende befolkning på mindst 50 personer
- ikke er permanent landfast med kontinentet
- ikke er hjemsted for en EU-medlemsstats hovedstad.

2.1.2 Ved definitionen af begrebet ø bør man henholde sig til erklæring nr. 33 vedlagt TEUF, hvori det hedder, at »Efter konferencens opfattelse kan ordet »øområder« i artikel 174 omfatte østater i deres helhed, hvis de nødvendige kriterier er opfyldt«.

⁽³⁾ EUT C 44 af 11.2.2011, s. 75.

2.1.3 Som påpeget af EØSU i en tidligere udtalelse ⁽⁴⁾ tager denne definition ikke højde for de nye vilkår i en udvidet Europæisk Union, der indbefatter ømedlemsstater.

2.1.4 Ifølge denne definition har 14 ⁽⁵⁾ af EU's 27 medlemsstater øer på deres område. Deres betydning bør vurderes ud fra det store antal indbyggere, der bebor EU's forskellige øer, nemlig 21 millioner mennesker. Dette svarer omtrent til 4 % af den samlede befolkning i EU-27.

2.1.5 Øregionerne har fælles karakteristika og særtræk, som konstant gør sig gældende, og hvorved de klart skiller sig ud fra kontinentalområderne.

2.1.6 Alle øer i EU har træk, som gør dem forskellige fra de andre; ikke desto mindre er de fælles faktorer, som genfindes i EU's øområder, stærkere end det, der adskiller dem, og frem for alt er der tale om faktorer af stor betydning på områder såsom transport, miljø, turisme og adgang til væsentlige offentlige tjenesteydelser.

2.1.7 I TEUF er der i artikel 174 indføjet et nyt afsnit, hvorefter der skal lægges »særlig vægt på (...) områder, der lider af alvorlige naturbetingede eller demografiske ulemper af permanent art, bl.a. de nordligste meget tyndt befolkede områder samt øområder, grænseoverskridende områder og bjergområder«.

2.1.8 Via denne artikel har øområderne som helhed opnået anerkendelse som hjemsted for konkrete ulemper, der kræver særlig bevågenhed.

3. Den demografiske situation i øregionerne

3.1 Migration og problemerne med befolkningsaldring og affolkning er fænomener, som øerne berøres særligt af.

3.2 Nogle øer eller øområder er i dag alvorligt truet af affolkning på grund af især den yngre del af den erhvervsaktive befolknings fraflytning, aldringen af den fastboende befolkning eller hårde klimatiske betingelser. Denne situation kan medføre tab af kulturarv og svækkelse af økosystemerne.

3.3 Andre øer er til gengæld udsat for indvandringsstrømme på grund af deres geografiske beliggenhed i udkanten af EU. De oplever en irregulær indvandring fra tredjelande, som meget ofte er ude af proportioner med deres modtagelseskapacitet.

⁽⁴⁾ »En bedre integration i det indre marked som afgørende faktor for samhørighed og vækst i EU's øområder«, EUT C 27 af 3.2.2009, s. 123, punkt 2.2.

⁽⁵⁾ Spanien, Irland, Frankrig, Danmark, Italien, Finland, Sverige, Det Forenede Kongerige, Grækenland, Nederlandene, Malta, Cypern, Estland og Portugal.

3.3.1 På nogle øer er der ved at opstå meget alvorlige humanitære nødsituationer, som kræver solidarisk bistand fra Den Europæiske Union, og i den forbindelse er der også behov for at deles om de medfølgende driftsomkostninger ved at kombinere egne ressourcer og ressourcer fra EU.

3.3.2 EØSU har i andre udtalelser peget på, at man inden for rammerne af en fælles asylpolitik bør ændre Dublin-forordningen for at lette asylansøgnernes mobilitet inden for EU.

3.4 På den anden side oplever nogle øer en stor tilstrømning af udenlandske tilflyttere med stor købekraft, som bidrager til den lokale økonomiske og sociale udvikling, men som i situationer, hvor boligmarkedet er mættet, kan afstedkomme en fordyrelse af boligerne, så det bliver svært for den lokale befolkning med færre økonomiske midler at få adgang til en bolig.

4. Tilgængelighed og økarakter

4.1 Nogle af øområdernes begrænsninger følger af deres isolerede og fjerne beliggenhed. Disse ulemper afspejler sig i højere transport-, distributions- og produktionsomkostninger; større usikkerhed i forsyningerne og nødvendigheden af at have større lagerbeholdninger og opmagasineringskapacitet.

4.2 Et udslag heraf er den fuldstændige afhængighed af skibs- og luftfart. Øregionerne befinder sig således i en mindre gunstig udgangsposition end resten af EU mht. at udnytte fordelene ved EU's marked som et område med ensartede konkurrenceforhold, når det gælder udvidelse af virksomheder for at muliggøre innovation samt udnyttelse af stordriftsfordele og positive eksterne omkostninger.

4.3 Det er således vigtigt at huske på, at initiativet »et fælles europæisk luftrum« giver mulighed for at finde frem til mekanismer for lufttrafikstyring, som specifikt tager sigte mod at sikre adgang til øregionerne til hver en tid.

4.4 Vi må ikke glemme den situation, der opstod på grund af askeskyen fra den islandske vulkan Eyjafjallajökull, som påvirkede store dele af det europæiske luftrum i april og maj 2010, hvor mange lufthavne i Mellem- og Nordeuropa og endog i Sydeuropa måtte lukke.

4.5 Det største problem var ikke så meget, at turisttilstrømningen gik i stå, men at de turister, der allerede var på øerne, ikke kunne komme hjem, og at det var uvist, hvor længe problemet ville vare.

4.6 Denne særlige situation viser, hvor sårbare øregionerne er under sådanne omstændigheder, for selv om lukningen af det fælles europæiske luftrum ramte næsten hele Europa, så fik den størst (negativ) indvirkning på de berørte øregioner.

4.6.1 Et andet emne, der bør tages med i overvejelserne, er indførelsen af afgiften på CO₂-emissioner inden for luftfarten, som efter Kommissionens plan skal træde i kraft fra 2012. Hvis det ender med, at denne afgift træder i kraft, bør Kommissionen udforme en specifik løsningsmodel for øregionerne, eftersom disse er meget mere afhængige af lufttransport. En sådan situation ville gøre øregionernes indbyggede ulemper endnu større.

4.7 Tilgængelighed er af vital betydning for at gøre øområderne mere attraktive. De transeuropæiske transportnet (TEN-T) bør være et led i en reel multimodal politik, som også bør gælde for øerne. Oprettelsen af sø- og luftfartskorridorer mellem det europæiske kontinent og øerne gennem finansiering af fast og mobil infrastruktur kan virke befordrende herfor.

5. Landbrug og fiskeri

5.1 Øernes landbrug, husdyrhold og fiskeri udgør en vigtig del af den lokale økonomi, navnlig med hensyn til beskæftigelse, og er ligeledes en stor støtte for den lokale landbrugsfødevarerindustri, som udgør hovedparten af industriproduktionen på øerne.

5.2 Øernes landbrugs- og fiskeriproduktion er imidlertid karakteriseret ved at være meget sårbar, hovedsagelig som følge af vanskeligheder forbundet med den fjerne beliggenhed, bedrifternes ringe størrelse, den begrænsede diversificering af deres produktion, afhængigheden af de lokale markeder, deres opsplitning samt de klimatiske betingelser. Alt dette påvirker øernes landbrugsfødevarerindustri, som er afhængig af øernes egen produktion. Landbrugsproduktionens og husdyrholdets svaghed betyder, at øernes fødevarerindustri også står svagt.

5.2.1 Alle disse faktorer medvirker til at begrænse deres konkurrenceevne betydeligt i forhold til produktionen på kontinentet og fra tredjelande.

5.3 Desuden er det lokale landbrug i kraft af den geografiske beliggenhed fjernt fra forsyningskilder og markeder i høj grad afhængigt af omverdenen, både for så vidt angår levering af rå- og hjælpestoffer og med hensyn til markedsføring af produkterne.

5.4 Derfor må landbrugsproducenterne på øerne konkurrere på ulige vilkår med producenter andre steder i EU. De lokale producenter bør modtage den nødvendige støtte, for at landbruget i øregionerne kan stilles på lige fod f.eks. via specifikke

instrumenter for øerne under den fælles landbrugspolitik samt fremme af den lokale produktion og større anerkendelse af den.

5.5 Hvad angår vedtagelsen af særlige foranstaltninger til kompensation for øernes ulemper på dette område, er der ikke noget, som kan måle sig med et specifikt lovgivningsprogram. Dette gælder primærsektoren, som er særligt vigtig på øerne. Den Europæiske Fiskerifond giver ikke mulighed for særlige tiltag undtagen for regionerne i den yderste periferi og de mindre øer i Det Ægæiske Hav.

5.6 Det samme er tilfældet med de direkte støtteordninger under den fælles landbrugspolitik. De seneste reformer af ordningerne for direkte støtte under den fælles landbrugspolitik, landdistriktsudvikling og ELFUL har ikke taget hensyn til økarakteren.

6. Det indre marked og turisme

6.1 Øområdernes ringe størrelse set i forhold til fastlandet betinger i høj grad produktionen og markedernes struktur. Produktionsstrukturen i disse områder består hovedsagelig af små virksomheder og mikrovirksomheder, som er mere sårbare end de store selskaber.

6.2 Turismen har været og er fortsat en grundlæggende ressource i økonomien i mange øområder. Trods de mange forskelle er der mange europæiske øer, som i turismen har fundet en vigtig levevej for lokalbefolkningen og en væsentlig faktor i bevarelsen af deres identitet, traditioner og kultur- og landskabsværdier.

6.3 Udviklingen af turismen i de europæiske øregioner har skabt en økonomisk vækst i disse egne samt beskæftigelse og en vigtig diversificering af det økonomiske grundlag via de tjenesteydelser, der er knyttet til turismen. Den har også gjort det muligt at genfinde og bevare de lokale traditioner og den lokale kultur samt genoprette og beskytte naturområder og historiske bygninger.

6.4 Skønt turismen generelt har været en klart positiv faktor, må det også erkendes, at den har haft negative følger for nogle øregioner såsom usikker beskæftigelse, sæsonarbejde, arbejdsstyrkens lave kvalifikationsniveau, en kraftig byggespekulation og en forøgelse af leveomkostningerne for den lokale befolkning. Turismen har også skabt alvorlige problemer med vandforsyningen og vanskeligheder med at opfylde befolkningens behov for basale tjenester (affaldshåndtering, sundhed osv.), og den har medført en kraftig miljøpåvirkning. I dag er øernes økonomi meget afhængig af turismen, hvilket skaber behov for en diversificering i retning af andre ikke kun turismerelaterede aktiviteter, der kan fremme øernes økonomiske udvikling i krisituationer som den nuværende, som turismen påvirkes kraftigt af.

6.5 Efter vedtagelsen af TEUF er turismens betydning i EU blevet udtrykkeligt anerkendt. I juni 2010 fremlagde Kommissionen en meddelelse, som sigter mod fastlæggelse af en ny handlingsplan for en samordnet indsats inden for Den Europæiske Union, der skal styrke den europæiske turismes konkurrenceevne og evne til bæredygtig vækst⁽⁶⁾. Denne anerkendelse giver lejlighed til at styrke den europæiske turistbranches konkurrenceevne og derigennem bidrage til den nye Europa 2020-strategi for en intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst.

6.6 Europa-Parlamentets erklærede i sin beslutning af 27. september 2011⁽⁷⁾, i punkt 55, at det »glæder sig i denne sammenhæng over Kommissionens initiativ til at udvikle en strategi for bæredygtig kyst- og havturisme og opfordrer til at udvikle lignende specifikke strategier for øer, bjergegne og andre sårbare områder«.

7. Forskning, udvikling og innovation (F+U+I)

7.1 Innovation er et centralt mål for den økonomiske politik i såvel EU – med Lissabon- og Europa 2020-strategierne – som i regionerne med øgede offentlige investeringer i forskning, uddannelse, erhvervsuddannelse og støtte til de »mest innovative sektorer« (såsom transport, energi, grønne industrier osv.). Dette gælder også tjenesteydelser, især dem, som kræver et viden- og kvalifikationsniveau, der anses for gængs i de fleste aktiviteter inden for turisme (såsom hotel, restauration, tjenester i forbindelse med fast ejendom osv.).

7.2 Man bør fremme og styrke informationssamfundet og de nye teknologier, som giver øerne mulighed for at diversificere aktiviteterne og højne videnniveauet. Anvendelsen af IKT mindsker isolationen ved at forbedre fremgangsmåder og systemer for virksomhedsledelse og forbindelserne med omverdenen, hvilket giver mulighed for at styrke deres konkurrenceevne og produktivitet.

7.3 Grunden til, at øregionernes har problemer med at udvikle deres innovationskapacitet, skal først og fremmest søges i den svage erhvervsstruktur, uddannelsesniveauerne, adgangen til det europæiske marked, ringe investering i forskningsinfrastruktur osv. Innovationen i øregionerne skal ses i et bredt perspektiv og omfatte såvel forarbejdning, markedsføringsmetoder, innovative teknikker inden for management eller virksomhedsorganisation. Det mål, som virksomhederne på øerne bør arbejde hen imod, er at forbedre deres produktionskapacitet, kvaliteten af deres produkter og at få bedre adgang til det europæiske marked på konkurrencevilkår, som svarer til regionerne på fastlandet i Den Europæiske Union.

⁽⁶⁾ Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om En ny turismepolitik for Europa – verdens førende rejsemål, COM(2010) 352 final.

⁽⁷⁾ Europa-Parlamentets beslutning om en ny turismepolitik for Europa – verdens førende rejsemål (2010/2206 (INI)).

7.4 Endvidere skal det påpeges, at øerne har vanskeligheder med at deltage i EU's programmer for F+U+i. Det lille hjemmemarked og den begrænsede kapacitet af de forsknings- og udviklingsstrukturer, der er til rådighed, gør det meget vanskeligere for øregionerne at deltage i disse programmer.

8. Energi og vand

8.1 På grund af øernes store afhængighed af importeret brændstof har udsvingene i energipriserne en langt større indvirkning på øregionerne.

8.2 EU's energipolitik i forbindelse med øregionerne bør prioritere øernes forsyningssikkerhed; finansiering af udvikling og gennemførelse af projekter med henblik på energiproduktion med anvendelse af ny teknologi og fornyelige energikilder; og fremme af en effektiv udnyttelse af energi, samtidig med at miljøet og naturen beskyttes.

8.3 Produktion, oplagring og distribution af elektricitet er ikke kun vigtige for at dække de basale energibehov, men også for afsaltningen af havvand, hvilket vil kunne løse problemet med forsyning af drikkevand på mange øer.

8.4 Som følge af øernes ringe størrelse og især deres undergrund, som består af klipper, er der vandmangel på de fleste øer. Dette forhindrer økonomisk udvikling (især af turismen), hvortil kommer følgerne heraf for sundhed, landbrug og husdyrhold.

9. Erhvervsuddannelse og beskæftigelse

9.1 Ifølge den nylige undersøgelse med titlen Euroislands⁽⁸⁾ er menneskelig kapital et stort problem for de europæiske øer, især i Middelhavet. Uddannelsesniveauerne er bemærkelsesværdigt lavt endog på de øer, der har det største bruttonationalprodukt pr. indbygger og et universitet. På øerne i Nordeuropa er den menneskelige kapital bedre forberedt til at klare nye udfordringer, men også dér er omstillingen fra traditionelle erhverv en stor opgave.

9.2 Uddannelse, erhvervsuddannelse, livslang læring og sprogkundskaber spiller en afgørende rolle i Den Europæiske Unions økonomiske og sociale strategi i Lissabonprocessen og Europa 2020-strategien. At sikre uddannelse og muligheder for livslang læring i alle regioner og for alle indbyggere bør være

⁽⁸⁾ Undersøgelsen »Euroislands – øernes udvikling – de europæiske øer og samhørighedspolitikken« (europæisk program under ORATE 2013 (Observationscentret for EU's fysiske og funktionelle udvikling)).

hovedhjørnesteinen i de nationale strategier. De sparsomme menneskelige ressourcer og behovet for at råde over en bred vifte af tjenester kræver, at øernes indbyggere har en tværfaglig viden, som kan opnås via programmer for erhvervsfaglig uddannelse med passende finansiering fra EU.

10. Regionalpolitik

10.1 Regionalpolitikken er det vigtigste EU-instrument, som kan hjælpe øregionerne med at overvinde deres strukturelle begrænsninger og udnytte deres udviklings- og vækstpotentialer. Der er dog brug for en forbedring af denne politik for at gøre det muligt for øerne, som er en integrerende del af det europæiske indre marked, at drage maksimalt udbytte heraf, såvel økonomisk som socialt.

10.2 Generelt befinder øregionerne sig i en dårligere udgangsposition sammenlignet med fastlandsregionerne. Øernes vilkår er ikke et emne, der står øverst på dagsordenen for EU's regional- og samhørighedspolitik. Desuden har udviklingen radikalt ændret prioriteringen af EU's politiske dagsorden, hvilket ikke har været til gavn for EU's politikker for øsamfundene.

10.3 Der må skabes en integreret ramme, som effektivt kan imødegå de begrænsninger, som de europæiske øer er underlagt. Derfor er det nødvendigt, at de foranstaltninger og politikker, som kan få konsekvenser for øerne, altid forudgås af de tilhørende konsekvensanalyser, ligesom det er tilfældet for de mest fjertliggende regioners vedkommende; dermed vil man kunne undgå indirekte negative virkninger og uoverensstemmelser samt styrke den territoriale samhørighed. En sådan konsekvensanalyse er særligt nødvendig i forbindelse med transport-, miljø- og energipolitikkerne.

10.4 I programperioden 2007-2013 er BNP pr. indbygger blevet anvendt som eneste indikator for fastlæggelsen af regionernes støtteberettigelse inden for rammerne af de regionalpolitiske mål. Denne indikator ser bort fra, at samhørighed har en meget bredere dimension, som omfatter sociale, miljømæssige, regionale samt innovations- og uddannelsesrelaterede elementer. Nye indikatorer, som anvender mere relevante statistiske data, bør kunne give et veldefineret statistisk billede af øernes udviklingsniveau og en tilfredsstillende forståelse af regioner med varige geografiske ulemper.

10.4.1 I denne forbindelse bør Europa 2020-strategiens referenceindikatorer medtages som reference i overensstemmelse med EU's overordnede politiske ramme.

10.5 Skønt de europæiske øer i programmeringsperioden 2007-2007 blev anerkendt som berettigede til at deltage i det grænseoverskridende samarbejde, har kriteriet om en maksimal afstand på 150 km mellem regionernes grænser betydet, at der i dag er 3 øgrupper (Kykladerne, Hebriderne og De Baleariske Øer), som er udelukket herfra.

10.6 EØSU går ind for, at man går bort fra afstandskriteriet (150 km), der anvendes til at klassificere øerne som grænse-regioner, der kan modtage finansiering under programmerne for grænseoverskridende samarbejde inden for det territoriale samarbejde under samhørighedspolitikken eller inden for rammerne af EU's naboskabspolitik.

10.7 Det er nødvendigt at vise de øer særlig opmærksomhed, som lider under ikke kun én, men flere af de ulemper, der nævnes i artikel 174, såsom bjergrige øer eller meget tyndt befolkede øer. Det samme kan siges om øgrupper, som har økarakter i dobbelt eller flerdobbel forstand. Disse områder lider under yderligere ulemper, som skyldes deres spredte beliggenhed og lille geografiske udstrækning. Ligeledes skal der peges på den situation, som ret mange kystnære øer befinder sig i på grund af alvorlige ulemper i tilknytning til deres karakter af mikro-øsamfund. Alt dette betyder, at de begrænsninger, som følger af deres økarakter, bliver endnu mere markante, og at der ofte er mangel på serviceydelser til befolkningen.

10.8 Øerne har således brug for, at de forskellige politikker gennemføres ud fra en integreret tilgang såvel horisontalt (gennem en tværsætoriel tilgang inden for de vigtigste politikker med regional indvirkning – den fælles landbrugspolitik, den fælles fiskeripolitik, statsstøtte osv.) som vertikalt (sammenkædning af den regionale, nationale og europæiske dimension). Denne tilgang bør også afspejle den nye politiske orientering, der ligger i Lissabontraktaten, den betydning, særlige områder som f.eks. energi og klima har fået, EU's rolle udadtil og udviklingen inden for retlige og indre anliggender⁽⁹⁾.

11. Øregionernes stærke sider og tiltrækningskraft

11.1 Som anført i konklusionerne af ORATE⁽¹⁰⁾-undersøgelsen med titlen Euroislands skal det med hensyn til øernes stærke sider understreges, at de vigtigste komparative fordele er livskvaliteten og øernes natur- og kulturværdier. Øerne har en stor koncentration af natur- og kulturressourcer samt en stærk kulturel identitet. Ikke desto mindre er der en væsentlig begrænsning, idet natur- og kulturarven er uerstattelige ikke-fornyelige ressourcer.

11.2 Ifølge konklusionerne af denne undersøgelse afbøder de nye kommunikations- og informationsteknologier økarakterens negative indvirkning (lille skala og isolation). De nye teknologier kan også være til gavn for små og mellemstore virksomheder og sektorer såsom undervisning og forskning, sundhedsvæsen, information, kultur og andre kreative aktiviteter. Andre teknologiske ændringer (udvikling af fornyelige energikilder, teknologier, som delvist erstatter naturressourcer, fremskridtene inden

⁽⁹⁾ Disse områder anføres i Kommissionens Meddelelse til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg, Regionsudvalget og de nationale parlamenter om »Gennemgang af EU's budget«, COM(2010) 700 final.

⁽¹⁰⁾ Undersøgelsen »Euroislands – øernes udvikling – de europæiske øer og samhørighedspolitikken« (europæisk program under ORATE 2013 (Observationscentret for EU's fysiske og funktionelle udvikling)).

for transportsektoren osv.) kan have en afbødende effekt på de begrænsninger, som øerne er underlagt.

11.3 I øregionerne er der utallige eksempler på god praksis:

— Initiativer inden for erhvervslivet: adskillige landbrugs- og færdigvarer fra øerne (fødevarer og drikkevarer) har trods deres forholdsvis høje priser »modstået« konkurrencen i Den Europæiske Union og på verdensmarkedet i kraft af

deres kvalitet (lokale råvarer og traditionelle produktionsmetoder) og/eller deres enestående karakter, skabelse af et mærke.

— Initiativer, der tager fat på generelle miljøproblemer såsom klimaændringerne eller specifikke problemer i relation til økarakter. Når det gælder applikationer inden for vedvarende energiproduktion skal fremhæves øen Kythnos (Kykkladerne), Samsø, Eigg (Skotland), Gotland, Bornholm, Kanarieøerne osv.

Bruxelles, den 28. marts 2012

Staffan NILSSON

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg
